

5. Семиченко В. А. Пути повышения эффективности изучения психологии / В. А. Семиченко. – К., 1997.
6. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: развитие субъективной реальности в онтогенезе / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М. : Школьная пресса, 2000. – 421 с.
7. Смірнова Я. В. Розвиток професійної рефлексії вихователів дошкільних навчальних закладів в системі післядипломної педагогічної освіти / Я. В. Смірнова. – Донецьк : ТОВ «Цифрова типографія», 2013. – 122 с.

УДК 378.011.3–051:784(045)

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ СПІВАЦЬКОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

*Соболева О. Д., Цехмістро О. В., Дубовська О. Л.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно–педагогічна
академія» Харківської обласної ради
Кафедра вокально–хорової підготовки вчителя*

У статті проаналізовано інноваційні тенденції формування співацької культури майбутніх спеціалістів мистецьких спеціальностей. Визначено основні підходи, методи постановки вокального голосу з використанням авторських нетрадиційних методик. Розглянуто поняття психотехніки співу як сучасного напрямку навчально–виховної роботи з голосом в умовах вищих навчальних закладів. Заявлена проблематика є перспективною для подальших досліджень в галузі пошуку інноваційних підходів, методів, що повинні удосконалити вокальну педагогіку найширшим арсеналом засобів з урахуванням вимог часу.

Ключові слова: інноваційні методики, універсальність, сучасна вокальна педагогіка.

**ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ФОРМИРОВАНИИ
ПЕВЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
ИСКУССТВОВЕДЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ**

*Соболева Е. Д., Цехмистро О. В., Дубовская О. Л.
Коммунальное учреждение «Харьковская гуманитарно–
педагогическая академия» Харьковского областного совета
Кафедра вокально–хоровой подготовки учителя*

В статье проанализированы инновационные тенденции формирования певческой культуры будущих специалистов искусствоведческих специальностей. Определены основные подходы, методы постановки вокального голоса с использованием авторских нетрадиционных методик. Рассмотрено понятие психотехники пения как современного направления

учебно–воспитательной работы с голосом в условиях высших учебных заведений. Заявленная проблематика является перспективной для дальнейших исследований в области поиска инновационных подходов, методов, которые должны усовершенствовать вокальную педагогику более широким арсеналом средств с учетом требований времени.

Ключевые слова: *инновационные методики, универсальность, современная вокальная педагогика.*

INNOVATIVE TENDENCIES IN FORMATION OF THE SINGERS' CULTURE OF THE FUTURE SPECIALISTS WHO REPRESENT ARTISRIC PROFESSIONS

***Soboleva E .D., Tsekhmistro O. V., Dubovskaya O .L.
Public Enterprise «Kharkiv Humanitarian–pedagogical akademy»
of Kharkiv Regional Council Department***

Of vocal–choral teacher training In the article there is an analysis of innovative tendencies in formation the singers' culture of the future specialists who represent artistic professions. The article also includes main approaches and methods that deal with vocal training with the usage of authorial unconventional methodologies. We have also examined a concept of vocal psychotechnics as the modern course of educational work with voice in higher educational establishments. The need for scientific substantiation content of vocal studies at the university, an integrated system of full training in the field of vocal art belongs to the urgent problems of modern musical culture and concerns the development of systematic and methodical complex vocal education in general. Current trends vocal training future professionals aimed at improving the content of vocal studies at universities and the creation of a systematic approach to the educational process, including developing holistic system–methodical complex. Psychotechnique direction to the vocal apparatus singer as «a living musical instrument» is one of the most difficult problems of modern vocal pedagogy because it is caused solely functional features of human intellectual activity that should provide a consistent and systematic process of mastering all aspects of phonation – from basic knowledge, skills, to the heights of vocal skills. Thus, the formation of a new approach to vocal and technical problems that have settled based on the functionality of IP rights is essential in the education of future professionals of artistic disciplines. Singing as a process, of course, refers to the purposeful actions that such manifestations of physical activity a singer that he understood and may change at its discretion. So, to keep singing and singers learn the secrets of technology is possible only if a conscious approach to learning and understanding the whole complex of the singers. It is this aspect of scientific knowledge can provide intelligent knowledge base and skills of the biophysical and physiological knowledge of vocal activity, in the center of which is a voice device, not as a system of rights, which is to form the sounds of voice and speech, and above all – singers «instrument», which is itself a singer and as an integrated structure micro particle macrocosm. The stated problems is promising for future

research on finding innovative approaches and methods that should improve vocal pedagogy broader arsenal of tools to meet the requirements of time.

Key words: *innovative techniques, universality, modern vocal pedagogy.*

Постановка проблеми. Наукове обґрунтування оновлення вокального навчання у ВНЗ, створення цілісної системи підготовки фахівців у галузі вокального мистецтва належить до актуальних проблем науково–методичного забезпечення вокальної освіти в цілому. Сучасна вокальна підготовка майбутніх фахівців спрямована на удосконалення змісту вокального навчання у ВНЗ та створення системного підходу до освітньо–виховного процесу. Питаннями вокальної педагогіки займалися: Л. Дмитрієв, Д. Люш, Л. Работнов, Р. Юссон, О. Знаменська, О. Микиша, А. Єгоров, К. Злобін, І. Левідов та інші дослідники. Класична вокальна методика спирається на емпіричну методику процесу вокального розвитку й підготовлює виконавця до взаємодії м'язово–нервової системи, результатом якої є біоакустичний звукоутворюючий ефект – спів.

Метою статті є визначення інноваційних тенденцій у сучасній вокальній педагогіці в контексті фахових вимог до майбутніх спеціалістів мистецьких дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Сучасний погляд на проблеми вокальної педагогіки потребує визнання співака, а не тільки його голосового апарату – інструментом, оновлює трактування поняття «живого» музичного інструменту, оскільки робота голосового апарату повністю залежить від стану органів і здоров'я виконавця в цілому.

Одним із напрямів сучасної вокальної педагогіки є психотехніка, яка зумовлена функціональними можливостями інтелектуальної діяльності по забезпеченню послідовного і систематичного процесу засвоєння всіх компонентів голосоутворення – від початкових знань, умінь і навичок до вокального професіоналізму. Без належної системи та послідовності процес вокального становлення перетвориться на спонтанну, некеровану дію.

Інноваційний підхід до освіти за своєю суттю гуманітарний, який в загальнопедагогічній системі фахової підготовки окрім навчальної, виконує виховну, комунікативну функцію особистісних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва. Тільки виконання певних умов гарантує педагогічний ефект навчання. По–перше, студент повинен мати базову підготовленість; по–друге, належну працездатність у вирішенні навчальних завдань; по–третє, сприймати вказівки педагога стосовно якості виконання поставленого завдання. Це обумовлено специфікою підготовки студентів з попередньою вокальною та загальномузичною освітою; рівнем теоретичних знань із співу та вокально–слухових уявлень; психологічною готовністю до фахової діяльності та сприйнятливості до зауважень педагога.

Розроблена Л. Гавриленко педагогічна концепція для підготовки кваліфікованих спеціалістів–музикантів порушує проблему формування вокальної культури школярів ДМШ і школах мистецтв. Автор концепції

тлумачить поняття «вокальна культура» як здатність до втілення художньо–образного змісту вокального твору шляхом використання вокально–виконавських навичок: точна вокальна інтонація; атака звука, що відповідає характеру твору; нижньореберно–діафрагмальне співацьке дихання з використанням кантилени, висока співацька позиція; чіткість вимови та виразна артикуляція; точність передачі ритму, темпу, з урахуванням указівок автора твору; вільне та природне звукоутворення; правильне фразування; емоційність та музикальність виконання; тембральне забарвлення звука; відчуття стилю виконуваного твору та художньо–виконавська культура. Розроблена автором методика вказує педагогічні умови успішного зазначеного процесу, до яких дослідниця відносить: створення позитивного настрою навчання в класі сольного співу; систематичність вокальних занять з прагненням учнів до самоаналізу і самоконтролю; орієнтування у вокально–педагогічному репертуарі; спрямованість на систематичні публічні виступи [2].

Отже сучасна вокальна педагогіка вимагає створення нових підходів, які б дозволили педагогу розвивати студента в різних техніках співу, навчаючи керувати всіма якостями голосу (діапазон, резонатори, гучність, артикуляційний апарат, виразність виконання, вокально–музичний (моторний) слух тощо). Нині педагоги запроваджують у освітній процес вправи, що зазвичай використовуються з лікувально–профілактичною метою у фоніатрії (О. Стрельникова, В. Тринос, Л. Тринос), фонопедії (В. Ємельянов, М. Шушарджан, І. Шабутіна), фізіології і медицині (М. Блинова, Е. Чарелі, В. Бутейко), спорті (А. Попова, К. Динейка) тощо, які не тільки лікують, а й успішно налаштовують голосовий апарат на правильну роботу його органів. У вокальній педагогіці такі вправи отримують оновлену мету і завдання, спрямовані на звільнення голосоутворювальної системи від напруження, скутості, що заважають природі звукоутворення. Вони успішно використовуються педагогами в практиці виховання голосу.

Науковий інтерес становить методика формування голосу М. Гонтаренка (педагога–вокаліста Кримського державного університету ім. Фрунзе) [3], оскільки є інноваційною у вокальній педагогіці. Ця методика постулює такі положення, як: самоусвідомлення себе як унікальної особистості, виявлення в кожному зі студентів найкращих якостей (творчий доброзичливий мікроклімат у вокальному класі). Розкутості на сцені сприяє також вирішення проблеми психологічного настрою до творчої відвертості, де можуть використовуватися аутогенні та психологічні тренінги. Психологічна підготовка починається із самоусвідомлення свого «Я» як унікальної особистості. Психологічним методом є схвалення і підтримка навіть найменшого досягнення у процесі навчання.

Внутрішня свобода є запорукою вільного голосу. Подолати хвилювання перед виступом можливо, якщо воно супроводжується думками про добро, любов і радість. Такі почуття допоможуть зосередитися на відчутті радісного піднесення. Голос має виражати свої відчуття.

Саме цей прийом називається психологічним єднанням особистості зі своїм голосом. Кожним звуком і рухом повно і щиро виражати почуття вимагав ще великий А. Тосканіні. Таким чином, новий підхід до вирішення вокально–технічних завдань спирається на інтелектуальну діяльність людини і є необхідною умовою у вихованні майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей. Спів відноситься до цілеспрямованої керованої дії, що усвідомлюються і змінюються в залежності від виконавських завдань. Отже, оволодіння співацьким мистецтвом вимагає свідомого відношення до навчання та співацької діяльності.

Саме такий підхід до вокальної педагогіки здатний забезпечити усвідомлене отримання знань, умінь і навичок у вокальній діяльності, в центрі якої є голосовий апарат, як цілісна структура. Отже, заявлена проблематика є перспективною для подальших досліджень в галузі пошуку інноваційних підходів, методів, нового бачення вокаліста–виконавця та вокального педагога, що повинні володіти найширшим арсеналом засобів, умінь, навичок і, звісно, найсучаснішими знаннями з урахуванням вимог часу.

Список використаних джерел

1. Антонюк В. Г. Формування української вокальної школи: історико–культурний аспект: дослідницька праця / Валентина Геннадіївна Антонюк. – К. : Українська ідея, 1999. – 24 с.
2. Гавриленко Л. М. Психологічний фактор як домінуючий у процесі вокального виховання дитини / Лариса Гавриленко // Теоретичні та практичні питання культурології: зб. наук. праць НМАУ, Мелітопольський держ. педаг. університет. – Мелітополь : Сана, 2005. – Вип. 20 – с. 86–92.
3. Гонтаренко Н. Б. Сольное пение. Секреты вокального мастерства / Н. Б. Гонтаренко. – Ростов–на–Дону.: Феникс, 2007. – 155 с.
4. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М. : Музыка, 2000.– 368 с.
5. Емельянов В. В. Фонопедический метод формирования певческого голосообразования: метод. рекомендации для учителей музыки / В. В. Емельянов; отв. ред. Л. П. Маслова; Новосиб. обл. ин–т усоверш. учителей. – Новосибирск : Наука, 1991. – 41 с.
6. Линклэйтер К. Освобождение голоса / Кристин Линклэйтер [пер. с англ. Л. В. Соловьевой]. – М. : ГИТИС, 1993. – 176 с.
7. Риггс С. Как стать звездой / Сет Риггс; [сост. Guntar College]. – М. : Guntar College, 2000. – 104 с.

УДК 378+37.017.4+37.035.6

ГРОМАДЯНСЬКО–ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

І.О. Степанець

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

У статті, на основі наукових узагальнень педагогічних ідей і досвіду, визначено сутність, мету, шляхи та обґрунтовано значимість громадянсько–патріотичного виховання студентської молоді, виокремлено його компоненти й схарактеризовано взаємозв'язок з політичним і моральним вихованням. Пропонуються форми та конкретизуються засоби використання змісту навчальних дисциплін щодо громадянського і патріотичного виховання в освітньому процесі вищих навчальних закладів України. Узагальнено досвід виховної роботи у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, який представлено як систему виховних впливів, що характеризуються різноманітністю, комплексністю, взаємозв'язком, послідовністю тощо і здійснюються на рівні різних суб'єктів освітнього процесу та позааудиторної роботи.

Ключові слова: виховання громадянина–патріота, виховна робота, зовнішній і внутрішній вплив, громадська освіта, компоненти виховання.

ГРАЖДАНСКО–ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ВУЗЕ

И. А. Степанец

Комунальное заведение «Харьковская гуманитарно–педагогическая академия» Харьковского областного совета

В статье, на основе научных обобщений педагогических идей и опыта, определены сущность, цели, пути и обоснована значимость гражданско–патриотического воспитания студенческой молодежи, выделены его компоненты и охарактеризована взаимосвязь с политическим и нравственным воспитанием. Предлагаются формы и конкретизируются способы использования содержания учебных дисциплин для гражданского и патриотического воспитания в образовательном процессе высших учебных заведений Украины. Обобщен опыт воспитательной работы в Коммунальном учреждении «Харьковская гуманитарно–педагогическая академия» Харьковского областного совета, представленный как система воспитательных воздействий, характеризующихся разнообразием, комплексностью, взаимосвязью, последовательностью и осуществляющихся на уровне различных субъектов образовательного процесса и внеаудиторной работы .

Ключевые слова: воспитание гражданина–патриота, воспитательная работа, внешнее и внутреннее влияние, гражданское образование, компоненты воспитания.